

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ד / גליון קמד

ערש"ק פרשת עקב ה'תשס"ז

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת עקב, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קמד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש דצוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שכתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

353 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור הא שהתורה מונה כאחד ממעלותיו של משה רבינו את שבירת הלוחות; ביאור המעליותא שבזה, דחזינן גודל אהבת ישראל דמשה, שהי' מוכן לשבר את היקר לו ביותר עבור הצלת ישראל.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לד עמ' 217 ואילך)

יינה של תורה

התאמת ב' הפירושים בתיבה "עקב" – דקאי על "מצוות קלות שאדם דש בעקביו" ודקאי על שכר המצוות דלעתיד; ביאור ענין שכר המצוות וגדר הענין ד"שכר מצוה מצוה".

(ע"פ ספר השיחות ה'תשמ"ט ח"ב עמ' 641 ואילך)

חידושי סוגיות

בהא דלא הי' דין גזילה ומזיק בשבירת הלוחות – יקשה דלכאורה היו ממון ציבור והוי מזיק דבר שיש בו שוויות / יסיק דלא שייך בלוחות נזק, דהמזיק ע"מ להיטב אינו מזיק, וגם מחמת דלית בהו הנאה / יקשה דעדיין איכא בזה דין גזילה, ויבאר החילוק בין גדרי גזילה ומזיק / יבאר דליכא למימר דהיו הלוחות בשותפות דלית בה שוה פרוטה לכ"א / יסיק דלא היו נכסי ציבור ושאני לוחות משאר חלקי המשכן דניתנו מתנה למשה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לד עמ' 51 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש נ"ע – עבודת האדם עם גופו ובהמיותו להעלותו לקדושה.

(אגרות קודש חלק יא עמ' לא)

מקרא אני דורש

שבירת הלוחות – מעליותא דמשה

ביאור הא שהתורה מונה כאחד ממעלותיו של משה רבינו את שבירת הלוחות; ביאור המעליותא שבזה, דחזינן גודל אהבת ישראל דמשה, שהי' מוכן לשבר את היקר לו ביותר עבור הצלת ישראל

א. בפרשתנו מדבר משה לבני ישראל, ומספר להם על שבירת הלוחות (ט, טו-יז): "ואפן וארד מן ההר, וההר בוער באש, ושני לוחות הברית על שתי ידי. וארא והנה חטאתם לה' אלקיכם, עשיתם לכם עגל מסכה, סרתם מהר מן הדרך אשר צוה ה' אתכם. ואתפוש בשני הלוחות, ואשליכם מעל שתי ידי, ואשברם לעיניכם".

ומקרא זה ד"ואשברם לעיניכם", מזכירה התורה גם אחר כך, בסוף פ' וזאת הברכה (ובסוף התורה כולה), שם נאמרו שבחיו של משה: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אשר ידעו ה' פנים אל פנים. לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו. ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל";

ומפרש רש"י, שבת יבבות אלו האחרונות – "לעיני כל ישראל" – כוונת התורה לפסוק דידן, וז"ל: "שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, שנאמר: 'ואשברם לעיניכם', והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר: 'אשר שברת', יישר כחך ששברת".

ולכאורה הדבר תמוה, שהרי כל הלומד את המקראות כאן בפרשתנו, מבין שמדובר בענין בלתי רצוי והיפך השבח לגמרי;

לקראת שבת

ואיך יתכן שהתורה 'הופכת' ענין זה לשבח ומעלה – שלאחר כל השבחים של משה וגודל מעלותיו, "אשר ידעו ה' פנים אל פנים", "היד החזקה" ו"המורא הגדול", יסיים הכתוב בן"לעיני כל ישראל", שפירושו] זה ש"נשאו לבו לשבור הלוחות"?

גם צריך ביאור – מה פשר ההדגשה על זה שבבירת הלוחות היתה באופן ד"ואשברם לעיניכם", שלכן התורה מזכירה את שבירת הלוחות על ידי המלים "לעיני כל ישראל" דוקא [וכדיוק לשון רש"י: "נשאו לבו לשבור את הלוחות לעיניהם"]? לכאורה, העיקר כאן הוא עצם זה שמשה שבר את הלוחות, ולמאי נפקא מינה כל כך אם ה' זה לעיני בני ישראל או לא, והרי זה פרט צדדי בלבד.

ב. ויש לבאר (וראה גם משכיל לדוד פ' ברכה שם), שבבירת הלוחות ע"י משה נחשבת לו לשבח ומעלה, כיון שעשה זה לצורך הצלתם של ישראל.

וכמו שכתב רש"י בפ' תשא (לד, א), בביאור זה שהקב"ה ציווה למשה לפסל בעצמו את הלוחות השניות (וכנזכר בפרשתנו), וז"ל:

"פסל לך – אתה שברת הראשונות אתה פסל לך אחרות. משל למלך שהלך למדינת הים, והניח ארוסתו עם השפחות. מתוך קלקול השפחות יצא עלי' שם רע. עמד שושבינה וקרע כתובתה, אמר: אם יאמר המלך להורגה – אומר לו עדיין אינה אשתך. בדק המלך ומצא שלא ה' הקלקול אלא מן השפחות, נתרצה לה. אמר לו שושבינה: כתוב לה כתובה אחרת, שנקרעה הראשונה. אמר לו המלך: אתה קרעת אותה, אתה קנה לך נייר אחר ואני אכתוב לה בכתב ידי.

המלך – זה הקב"ה; השפחות – אלו ערב רב; והשושבין – זה משה. ארוסתו של הקב"ה – אלו ישראל. לכך נאמר 'פסל לך'. והיינו, שכוונת משה בשבירת הלוחות היתה כדי להגן על ישראל ולהצילם מעונש, כמו קריעת הכתובה על ידי השושבין במטרה להציל את ארוסתו של המלך.

ג. ולפי זה יש לבאר, שמעלת שבחו של משה בשבירת הלוחות היא יותר משאר מעלותיו:

מובן מעצמו, גודל ויוקר ערכם של הלוחות בעיני משה, שזכה לקבל אותם מידי הקב"ה בכבודו ובעצמו;

ואף על פי כן, כאשר ראה משה, שיש מקום לחשש שמציאותם של הלוחות (שהם בדוגמא ל"כתובה") יכולה לפגוע בישראל ח"ו, לא היסס כלל וכלל לרגע (ואף לא שאל את הקב"ה), ותיכף ומיד שבר את הלוחות, כדי להציל מעונש את אלו שהיו במצב ירוד ביותר ונכשלו בחטא העגל!

לקראת שבת

ט

ולכן, לאחרי שהתורה מונה כמה וכמה מעלות גדולות ונפלאות של משה, מסיימת התורה במעלה הגדולה ביותר – "לעיני כל ישראל", "שנשאו לבו לשבור הלוחות" – שבזה בא לידי ביטוי גודל מסירות נפשו של משה רבינו עבור ישראל, בתור מנהיג ישראל אמיתי, רועה נאמן של ישראל, שבשביל להגן עליהם שבר את הלוחות.

ולפי זה מדוייק גם לשון רש"י – "שנשאו לבו לשבור הלוחות" [ולא כתב "עלה בדעתו", וכיוצא בזה]:

לשון זו של 'נשיאת הלב' מורה על תנועה של נדיבות לענין טוב, והיינו, ששבירת הלוחות היתה תוצאה מגודל הרגש של אהבת ישראל בלבו של משה, עד כדי למסור נפשו בשביל הגנת ישראל.

ד. ובזה גופא מדייק הכתוב להדגיש ששבירת הלוחות היתה "לעיני כל ישראל", "ואשברם לעיניכם" – ויש לבאר בשנים:

1) אף שהי' בזה היפך כבוד התורה בפרהסיא הכי גדולה, "לעיני כל ישראל", בכל זאת לא התחשב בזה משה והתגבר במסירות נפש להציל את ישראל ע"י שבירת הלוחות.

2) משה עשה זאת לעיני כל ישראל – כדי להראות לכל ישראל עד כמה צריך להיות הענין דאהבת ישראל; משה התכוון לנטוע בלבן של כל ישראל, עד סוף כל הדורות, את הענין של אהבת ישראל בתכלית השלימות.

יינה של תורה

”שכר מצוה מצוה”

התאמת ב' הפירושים שבתיבת "עקב" – דקאי על "מצוות קלות שאדם דש בעקביו" ודקאי על שכר המצוות דלעתידי; ביאור ענין שכר המצוות וגדר הענין ד"שכר מצוה מצוה"

א. בתחלת פרשת עקב נאמר "והי' עקב תשמעון גו' ושמר לך ה' אלקיך לך את הברית וגו'" – וממשיך ומפרט בהמשך הפרשה את השכר הניתן על קיום התורה ומצוות.

ידוע הוא ששם הפרשה מרמז על תוכנה, וכך הוא בפרשתנו, אשר שם הפרשה מרמז על התוכן המובא בהמשך הפרשה בהנוגע לשכר על קיום המצוות. וכדאיאת במדרש (דב"ר פ"ג, א. ג) "אמר להם הקב"ה כו' שכרו (שכר המצוות) בעקב [באחרית הימים – דהראש הוא ההתחלה והעקב הוא אחרית וסוף (הראב"ע והרמב"ן)], אני נותן לכם כו' שנאמר והי' עקב תשמעון".

והנה, בתיבת "עקב" ישנו פירוש נוסף, וכדברי רש"י (ריש פרשתנו) ד"עקב" קאי על "מצוות קלות שאדם דש בעקביו". ולפי פירוש זה מתפרש הכתוב כך: "והי' עקב תשמעון", היינו "אם המצוות קלות כו' תשמעון", אזי יבוא השכר – "ושמר ה' וגו'" ישמר לך הבטחתו.

וע"פ הידוע שכשישנם שני פירושים באותו הענין, ויתירה מזה באותה תיבה, מחייב לומר שישנה שייכות תוכנית ביניהם, י"ל שגם בין ב' הפירושים ב"עקב" ישנה שייכות. אך דא עקא ששני פירושים אלו, לא רק שאין מובן השייכות ביניהם אלא אף תוכנם הפוך זה

לקראת שבת

יא

מחברו, דלפירוש א' "עקב" קאי על השכר המגיע ע"י המצוות, משא"כ לפירוש הב' קאי זה על המצוות עצמן.

ב. ויובן זה בהקדים שאלה בנוגע לכללות הענין דשכר המצוות:

דהנה, שוויו של שכר אמיתי צריך להיות בערך לעבודה שבעבודה משלמים השכר, ואף יותר מכך (ראה תצא כד"ט), ועאכו"כ אם המדובר הוא בפועל יהודי שאז השכר הוא, כדברי המשנה (ב"מ רפ"ז), "אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב".

עפ"ז מובן ופשוט הוא שכל שכר גשמי או אפי' שכר רוחני, הוא שלא בערך כלל לקיום התורה ומצוותיה, שהרי התורה ומצוותיה הם חכמתו ורצונו של הקב"ה, ואיזה שכר ידמה וישווה להם. וכמאחז"ל (אבות פ"ד מ"ז) "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", היינו, שאפילו "שעה אחת" של תשובה ומעשים טובים "יפה" יותר "מכל חיי העולם הבא", ועאכו"כ ריבוי שעות וריבוי מעשים טובים.

לכאורה נמצא, שהשכר שהקב"ה נותן לבני, אפי' השכר דעולם הבא ועאכו"כ השכר היעודים הגשמיים בעולם הזה, אינם משלמים את השכר (המלא) בעד קיום המצוות, שהרי השכר אינו מגיע למעלה הנפלאה והעצומה של קיום מצוותיו של הקב"ה, ולא ידך א"כ אינו מובן מהו אכן השכר שיכול להוות תשלום בעד המצוה.

ג. ויש לומר הביאור בזה, ע"פ דברי המשנה (אבות פ"ד מ"ב) "ששכר מצוה מצוה". דהיינו שהשכר האמיתי עבור המצוה הוא המצוה עצמה (כי דברים אחרים הם שלא בערך ובמילא – אינם שלימות השכר על קיום המצוה, אלא המצוה עצמה). דע"י המצוה האדם מתקשר לקב"ה, וכידוע אשר מצוה הוא מלשון "צוותא" וחיבור, דהיינו, שמקשרת ומחברת את היהודי המקיים רצון ה' עמו ית' (ונמצא שהיא גופא השכר על קיומה).

והן לפי הפירוש הפשוט בזה, "ששכר מצוה מצוה" שע"י שיהודי מקיים מצוה הקב"ה מזכה אותו בעוד מצוה, ועד לריבוי מצוות. דהיינו שהשכר על המצוה הוא, שזוכה לקיים עוד מצוה ועי"ז מתחזק יותר הן בכמות והן באיכות הקשר והחיבור שלו עם הקב"ה.

ויש לומר שזהו גם התוכן של שכר המצוה כפי שמובא בפרשתנו בהנוגע ליעודים גשמיים, וכלשון הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ט ה"א): "שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה (קיום התורה ומצוותיה) כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שלום ושובע וריבוי כסף וזהב כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כו".

כלומר, ששכר המצוות של היעודים הגשמיים הוא לא בשביל הטובה הגשמית שבזה,

לקראת שבת

שהרי אין לזה ערך ביחס למצוה, אלא מטרתם לאפשר מנוחה, מנוחת הגוף ומנוחת הנפש, הנותנת את האפשרות ללמוד תורה ולקיים מצוות, ביתר שאת וביתר עוז בכמות ובאיכות.

ועאכּו"כ הוא בהנוגע לשכר דימות המשיח ועולם הבא, שהוא "סוף מתן שכרן של מצוות" – השכר שהקב"ה נותן ב"עקב" באחרית הימים – כאשר תהי' שלימות המנוחה בישראל "לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר" (ל' הרמב"ם בסיום הל' מלכים), ואשר "מפני זה נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ומצוות כהוגן כו", "לא כדי לאכול לשנות ולשמוח אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה כו" (ל' הרמב"ם הל' תשובה שם).

היינו שבימות המשיח תהי' השלימות דשכר מצוה מצוה – לא שכר צדדי, אלא שכר ושלימות ב"מצוה" עצמה. דהיינו, שתתוסף שלימות בכמות ובאיכות בקיום המצוות, וממילא בקשר של יהודי עם הקב"ה, ושם דוקא נעשה לפניך כמצות רצונך, וכמובא ש"עיקר היום לעשותם ותכלית השלימות של המעשה יהי' בימות המשיח".

ומעתה מבוארת היטב השייכות בין שני הפירושים הנ"ל ב"עקב": (א) שקאי על שכר המצוות ב"עקב" – אחרית הימים, (ב) דקאי על המצוות עצמן. כי שלימות השכר על המצוות באחרית הימים הוא, קיום המצוות עצמן בשלימות הן בכמות והן באיכות.

חידושי סוגיות

בהא דלא הי' דין גזילה ומזיק בשבירת הלוחות

יקשה דלכאורה היו ממון ציבור והוי מזיק דבר שיש בו שוויות / יסיק דלא שייך בלוחות נזק, דהמזיק ע"מ להיטב אינו מזיק, וגם מחמת דלית בהו הנאה / יקשה דעדיין איכא בזה דין גזילה, ויבאר החילוק בין גדרי גזילה ומזיק / יבאר דליכא למימר דהיו הלוחות בשותפות דלית בה שוה פרוטה לכ"א / יסיק דלא היו נכסי ציבור ושאני לוחות משאר חלקי המשכן דניתנו מתנה למשה

"ואתפש כשני הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ואשכרם לעיניכם"

(פרשתנו ט, יז)

א.

יקשה דלכאורה היו ממון ציבור והוי מזיק דבר שיש בו שוויות

בהמעשה דשבירת הלוחות שבפרשתנו, נמצא לכאורה דבר תימה לענין דיני ממונות:

ילמד סתום מן המפורש בלוחות שניות, דלוחות ראשונות אף הם ניתנו למשה ע"מ להניחם בארון, ומסתבר לכאורה, שכשם שכל חלקי חפצי המשכן (והמקדש) הוו נכסי ציבור¹, כך גם הלוחות שנכתבו "להורותם" (משפטים כד, יב) – ניתנו לכל ישראל (אף שלא הי' משכן וארון שבו עדיין).

(1) שצ"ל מוסרו לציבור יפה יפה (ר"ה ז, סע"א ואילך. יומא לה, ב. ועוד). וראה לקר"ש חכ"ו ע' 281 ואילך.

לקראת שבת

[וכמפורש ברז"ל (ספרי בהעלותך י, ב) – דעת אבא חנן (וכהגירסא בספרי לפנינו, שקאי על הלוחות)² אפילו לגבי לוחות שניות (שבהם נאמר (תשא לד א. פרשתנו י, א) "פסל לך", ומצינו בכמה מדרשים (תנחומא פרשתנו ט. תשא כט. ויק"ר פל"ב, ב. ירושלמי שקלים פ"ה ה"ב. פרש"י תשא שם. ועוד) שחצבן משה "בתוך אהלו" – ש"לא היו אלא משל ציבור", וכמבואר במפרשים (תולדות אדם לספרי בהעלותך שם י, ב). וראה בכ"ז לקו"ש ח"ט ס"ע 112 ואילך), שמהאי טעמא הוצרך היתר מיוחד ד"פסל לך – פסולתן שלך יהא" (נדרים לח, א. תנחומא פרשתנו ותשא שם. ירושלמי שם. שמו"ר פמ"ו, ב. ויק"ר שם. ועוד), כי בלאה"כ ה"ה של ציבור; ועאכו"כ בלוחות ראשונות³ שהיו "מעשה אלקים" (תשא לב, טז),

ועפ"ז איכא לכאורה בשבירת הלוחות משום היזק נכסי (ממון) ציבור?⁴

ואין לתרץ שלא הי' שום שוויות להאבנים, שהרי לא בנו בתים במדבר (וכיו"ב) – כי (א) האבנים ראויות היו לתשמישים אחרים, וכמש"כ (בשלח יז, יב) "ויקחו אבן גו' וישב עליה", עשיית מצבה וכו'; (ב) מפורש בחז"ל (ד, יג. תנחומא תשא כו. וכ"ה בספרי בהעלותך יב, ג) ש(גם) לוחות הראשונות היו של "סמפירינון"⁵; (ג) בכל אופן: מכיון שהלוחות היו "מעשה אלקים" הרי בוודאי שמשום זה עצמו הי' ערכם ושוויי שלהם רב.

ב.

יסיק דלא שייך בלוחות נוק, דהמזיק ע"מ להיטב אינו מזיק, וגם מחמת דלית בהו הנאה והנה, אחר העיון בגדרי דין מזיק, לכאורה יש לומר דדין מזיק אינו ענין לשבירת הלוחות, ומשני טעמים⁶:

טז). מושב זקנים ופענח רזא (שם, יט). וראה צפע"נ עה"ת (שם, טו). ועוד) – איך הותר לו למשה לנהוג בהלוחות מנהג בזיון והו"ל להניחם בהר כו'. – ובמושב זקנים שם תי' "שלכך שברם. כדי לילך למחנה לישראל ולסלקם מן העון. וכי אומרים לאדם חטוא בשביל שיוכה חבירך. מצוה דרבים שאני כדי למנוע רבים מעון" (ע"ש). ועפ"ז מיושבת גם השאלה שבפנים (משא"כ לתי' שאר מפרשים שצויינו לעיל).

(5) והוא אבן "ספיר" (עץ יוסף לתנחומא שם). וראה לקו"ש ח"ט ע' 106 הערה 9.
(6) את"ל שהלוחות הם נכסי הקדש – הרי כל הנזקין פטורים בשל הקדש (ירושלמי גיטין רפ"ה, הובא בתוד"ה שור ב"ק ו, סע"ב). אבל מ"מ פשיטא דאסור להזיק נכסים של הקדש.

(2) וגם להריעות שמלכתחלה חצבן משלו (ראה במדרשים שנשמנו בפנים. ספרי בהעלותך יב, ג. ועוד) – צ"ל שאח"כ הוצרך למסור לצבור יפה יפה, שלכן הוצרך להיתר ד"פסולתן שלך יהא" (כבפנים). אבל ראה לקמן סעיף ו ובהנסמן שם.

(3) אבל ראה לקמן הערה 23.

(4) במדרש (תנחומא פרשתנו יא. דב"ר פרשתנו פ"ג, טו) א"ל (הקב"ה) למשה אני הכתבתי בתורתך ואמרתי (ויקרא ה, כג) והשיב את הגזילה אשר גזל או את הפקדון אשר הפקד אתו ועתה הפקדון שהי' אצלך (להביאם לישראל – מת"כ לדב"ר שם) השיב אותו זו שנאמר פסל לך.

אבל עפ"ע, איך הותר לו (למשה) לשברם לכתחילה?

ולעזיר מהשקו"ט במפרשים (בחיי תשא לב,

לקראת שבת

טו

(א) מבואר ברז"ל (שמו"ר פמ"ג, א. תנחומא פרשתנו יא (וראה אדר"ג שם). וראה גם תנחומא תשא ל. פרש"י שם לד, א⁷) שכוונת משה בשבירת הלוחות היתה בשביל טובתם של ישראל, להקל את עונשם (ששבירת הלוחות היא דוגמת קריעת הכתובה, כי אז ידונו כ"פנוי" ולא כ"אשת איש"). והנה, המזיק נכסי חבירו באופן שהוא לטובת הניזק, אין בזה לכאורה דין מזיק⁸.

ולהעיר מאיסור כל תשחית (שו"ע אדה"ז חלק חו"מ הל' שמירת גו"ג ובל תשחית סי"ד ט"ו. וש"נ), דאף שאדם "צריך ליהזר במאודו שלא לאבדו ולא לקלקלו ולא להזיקו" – ה"ז רק "כשעושה דרך השחתה וקלקול, אבל ע"מ לתקן מותר לקלקל"⁹.

(ב) מכיון שהלוחות ניתנו ע"מ להניחם בארון, הרי לא הי' לישראל אפשרות של הנאה ותשמיש בהם (אפילו לא כס"ת, שעכ"פ יכולים לקרות בו, ואדרבה – "לשמיעה קאיי" ב"ב מג, א), ש"נהנה בו ויוצא בשמיעתו" (רשב"ם שם)), ופשיטא שלא ניתנו למכרם – וא"כ לא הי' לישראל שום בעלות בהלוחות (וגרוע מבעלות באיסורי הנאה), ובמילא לא שייך בזה דין מזיק.

ג.

יקשה דעדיין איכא בזה דין גזילה, ויבאר החילוק בין גדרי גזילה ומזיק

איברא, דעדיין לא נתיישב, דאף את"ל שאין כאן דין מזיק, מ"מ יש בזה איסור גזילה, דהא שני טעמים אלה אינם מפקיעים דין גזילה:

הטעם הא' – דהמזיק נכסי חבירו בשביל טובת חבירו אין עליו דין מזיק – לא שייכא בגזל,

זזהו "אפילו ע"מ לשלם דבר יפה ממנו" (כהדין בגניבה וגזילה, כדלקמן בפנים והערה 10). [אלא שי"ל (בדוחק עכ"פ) שמוכן מהלשון "כמו שאסור לגנוב ולגזול כו", היינו ששזה בזה לגניבה וגזילה (ראה פרישה וסמ"ע שם)].

(9) וכמפורש שם, שכ"ה גם אם התיקון אינו בגופו של דבר זה אלא בדברים אחרים וכיו"ב.

בסוף סי"ד שם כ', ד"אפי' כונתו כדי להראות כעס וחימה להטיל אימה על בני ביתו שאינן נוהגין כשורה" אסור. — אבל בנדו"ד הרי אין זה "להטיל אימה", אלא כדי להצילם מעונש. ולהעיר משו"ע אדה"ז שם הל' נזקי גו"ג ס"ד. לקו"ש חיי"ח ע' 466 (חידושים וביאורים ברמב"ם הל' ביהב"ח ע' קד). וראה לקו"ש חכ"ט ס"ע 11 ואילך (חידושים וביאורים שם ע' קעה).

(7) משא"כ להטעם (שבת פז, א. יבמות סב, א. תנחומא תשא שם. ועוד) דמשה דריש ומה פסח כו' וישראל מומרים כו' (היינו ששברם מפני שבנ"י לא היו ראויים להם), אין כאן הצלת וטובת ישראל (אלא הצלת וכבוד התורה). וכן לטעם הרמב"ן (תשא לב, טז). ועוד.

אבל להעיר שרש"י (תשא לב, יט. לד, א) מביא שני הטעמים (ולכאורה לא כשני טעמים נפרדים), ומשמע שס"ל דהא והא איתנהו ב"י (וכן משמע בתנחומא תשא שם, שמביא שני הענינים בהמשך אחד). ואכ"מ (וראה לקו"ש חל"ד ע' 219 ואילך).

(8) ואף ש"אסור להזיק ממון חבירו אפילו ע"ד שלם כמו שאסור לגנוב ולגזול ע"מ לשלם" (שו"ע אדה"ז חלק חו"מ ריש הל' נזקי ממון, מפרישה וסמ"ע לטושו"ע חו"מ ר"ס שעח) — הרי לא כתב

לקראת שבת

דאף גזל שהוא לטובת הנגזל הרי זה אסור, וכהדין (שו"ע חו"מ ששנ"ט ס"ב¹⁰) ד"אסור לגזול אפי' ע"מ לשלם דבר יפה ממנו";

והטעם הב' – שהלוחות הרי הבעלות בהן כעין באיסורי הנאה (אלא שפחות מזה) – אינו מתיר איסור גזל. וכביאור אדה"ז (בקר"א שלו להל' פסח (סתל"ה סק"ב)) לענין איסורי הנאה, שאף ש"אין לו זכות בגופו מחמת שאסור לו ליהנות ממנו" (ולכן אין בזה דין מזיק מאחר ד"לאו מידי חסרי"), מ"מ "אינו הפקר גמור עד שכל הרוצה ליטול בעבירה יבא ויטול בעל כרחו של בעלים" (וכן בהלוחות שאינם "הפקר גמור")¹¹.

והסברת הדבר יש לומר, דחלוקים איסורי גניבה וגזילה מאיסור מזיק:

איסורו וחיובו של מזיק הוא משום שמפסיד את חבירו, ולכן לא יתכן דין מזיק א"כ יש בחפץ הניזק תועלת והנאה להניזק (ומטעם זה אם מזיק ממון חבירו בשביל טובת חבירו אינו נק' מזיק, כנ"ל, מחמת שאין הוא מפסיד נכסי חבירו, אלא אדרבה, מביא לו תועלת ותיקון העולה "בשוויותו" על שוויות החסרון)¹²;

משא"כ איסור גניבה וגזילה הוא בזה שנוטל חפץ מרשות חבירו ומכניסו לרשותו, ואין הדבר תלוי בשוויות החפץ (בהנאתו ותשמישו בהחפץ), אלא בעצם הבעלות של חבירו¹³.

ועוד ועיקר – הלוחות ניתנו "להורותם" – וה"ז הנאה והכי גדולה, אף שמצות עצמן לאו ליהנות ניתנו.

וע"פ כהנ"ל הדרא קושיא לדוכתא: אף את"ל דבשבירת הלוחות אין דין מזיק – אבל בכל אופן יש איסור גזל.

ואין לתרץ שאין חיוב גזילה עד שיעשה קנין בדבר הנגזל (ראה משנה ב"ק ע"ט, א. ובכ"מ) – שהרי בנדר"ד מפורש בכתוב (כנ"ל) "ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם גו' ואשברם גו'", היינו שקודם שבירת הלוחות היתה תפישה (מיוחדת) בהם ע"מ לשברם [והרי גם הגזול ע"מ לאבד

הם בבעלותם.

12) והא דאסור להזיק ממון חבירו אפילו ע"ד לשלם (כנ"ל הערה 8) – היינו מפני שאין בזה שום ריוח ותועלת להניזק, ואין כאן אלא הפסד וחסרון (זמני עכ"פ, עד שישלם), משא"כ כשמשלם "דבר יפה ממנו".

13) שלכן אסור לגזול כל שהוא מדין תורה (כדלקמן סעיף ד). ולהעיר משו"ע אדה"ז חו"מ הל' מציאה ופקדון סל"ז. וגם להדיעות (ראה הנסמן בהערה 11) שאיסורי הנאה יכולים ליקח בע"כ של הבעלים – הי"ז מפני שס"ל שאיסורי הנאה הם הפקר.

10) אלא שאם החפץ עומד לימכר והתשלומין בעין רשאי לגזול ולזכות לו התשלומין ע"י אחר ("א בשו"ע שם ובש"ך שם סק"ד. וכן פסק אדה"ז בשו"ע הל' גזילה וגניבה ס"ב. ע"ש). ולכאורה לא שייך לנדר"ד.

11) וגם להדיעות שאיסורי הנאה אינם של הבעלים כלל (רש"י סוכה לה, א ועוד) ואין בהם משום גזל (ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך איסורי הנאה (ס"ע צו ואילך) וש"ג) – הי"ז רק באיסורי הנאה ממש שהם הפקר (לשיטה זו), משא"כ בנדר"ד (לוחות), אף שאין לבנ"י שום הנאת ממון וכיו"ב, מ"מ עדיין

לקראת שבת

יז

החפץ הוי גזלן, כמו הלוקח בידו מטבע של חבירו ע"מ לזורקו לים הגדול, שמיד שלוקחו דינו כגזלן וחייב בהשבה (שם צח, א).]

ד.

יבאר דליכא למימר דהיו הלוחות בשותפות דלית בה שוה פרוטה לכ"א

לכאורה יש לתרץ ע"פ דחז"ל¹⁴ עה"פ (יתרו כ, ב) "אנכי ה' אלקיך" (ל' יחיד) – שעשה"ד נאמרו לכאו"א מישראל בפ"ע וכאו"א מישראל אומר "עמי הדבור מדבר".

ועפ"ז יש לומר, שגם בהיותם – עשה"ד, ה"להורותם" – חקוקים על לוחות האבן, והלוחות עצמם, לא ניתנו באופן שיהיו נכסי ציבור (ואין בעלות להיחיד בפ"ע), כ"א שכל ישראל יהיו שותפים בהלוחות (ויש בעלות לכאו"א מישראל).

ומכיון דלא מטי שוה פרוטה לכאו"א מישראל הרי אין כאן לאו דלא תגזול, כי ה"לאו דלא תגזול אינו חל אלא בשוה פרוטה כי התורה לא תחייב אלא בדבר שבממון ופחות משוה פרוטה אינו נקרא ממון" (לשון החינוך מצוה רכט. וראה ל' אדה"ז בשו"ע שלו ריש הל' גזילה וגניבה (נעתק לקמן בפנים)).

אבל זה אינו¹⁵, שהרי מ"מ "אסור לגזול כל שהוא דין תורה" (רמב"ם ריש הל' גזילה. ועד"ז בחינוך שם. שר"ע אדה"ז שם), ד"אע"פ דפחות מש"פ אינו נקרא ממון ואין צריך להשיבו הרי חצי שיעור אסור מן התורה לכתחלה" (ל' אדה"ז שם).

ועוד ועיקר – דגם באיסורי הנאה דאין בזה גם משהו של שיעור – אינו הפקר כו' כנ"ל דברי אדה"ז.

ה.

יבאר דא"א לישיב כנ"ל אף לרש"י דס"ל דצ"ל שו"פ לכל אחד לענין בעלות

אלא שלכאורה יש מקום לדון בזה ע"פ שיטת רש"י (סוכה כז, ב ד"ה כל האזרח¹⁶) דפחות משוה פרוטה לא הוי "שלכם" [שפי' הא ד"כל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת" (סוכה שם) –

משה (נדרים לח, א. ובכ"מ (נסמן לעיל סוס"א).
וברש"י תשא לד, א "נתעשר . . הרבה"), נוסף על
היותם "מעשה אלקים".

16) וכבר שקו"ט בארוכה באחרונים בדעת
רש"י (ואם לדעתו יש איסור גזילה בפחות מש"פ).
ואכ"מ.

14) פסיקתא דר"כ פ' בחודש השלישי בסופו.
תנחומא (באבער) יתרו יז. יל"ש עה"פ (רמז רפו).
וראה גם פסיקתא רבתי פ' כא. רמב"ן עה"ת עה"פ.

15) וגם צ"ע אם לא מטי שוה פרוטה לכ"א
מישראל, שהרי היו אבנים טובות (נסמן לעיל סוס"א
ובהערה 5), ואפילו מפסולתן של לוחות נתעשר

לקראת שבת

ד"אי אפשר שיהא לכולן דלא מטי שוה פרוטה לכל חד אלא ע"י שאלה", חזינן דאי לאו ד"מטי שוה פרוטה לכל חד" לא מיקרי שלכם] – וא"כ בנדוד"ד דלא מטי שוה פרוטה לכל חד, הרי לא הוי "לכם" ואין על זה דין בעלות, ושוב לא שייך בזה איסור גזילה.

אבל א"פ לומר כן, דהא [נוסף לזה שיש לומר, שכוונת רש"י היא רק לממון שותפים שהשתפו מעצמם, שדוקא אז בעינן ש"פ לכל אחד ואם לאו לא הוי "שלכם"¹⁷, משא"כ בממון שזוכה להם ע"י אחר (כנדוד"ד, שהקב"ה זיכה להם את הלוחות ע"י משה), גם כשלא מטי ש"פ לכ"א הוי שלכם, הרי] כל הקס"ד הנ"ל, לומר שהלוחות לא נמסרו לישראל כנכסי ציבור (וע"ד כל הדברים שבמשכן ומקדש) אלא כנכסי שותפות, הוא מטעם כי אז אפ"ל שלכאו"א מישראל יש לו בעלות פרטית בהלוחות (כנ"ל) – אבל ע"פ הנ"ל (לפי שיטת רש"י) נמצא, כי בתור שותפים לא תגיע אף לאחד מבנ"י שום בעלות בהלוחות (כי לא מטי ש"פ לכ"א)!

ובכל אופן – הלא דברי אדה"ז בתוקפן להלכתא, דאף איסורי הנאה אית בהו דין גזל.

ו.

יסיק דלא היו נכסי ציבור ושאינו לוחות משאר חלקי המשכן דניתנו מתנה למשה

ויש לומר הביאור בזה, ובהקדם:

אף שהלוחות היו צ"ל מונחים בארון, מ"מ, יש חילוק עיקרי בין הלוחות וכל חלקי המשכן, כי גם לאחר זה שהוכנסו להמשכן אין הלוחות בעצם חלק מהמשכן אלא הם ענין לעצמו, וכדמוכח מזה גופא שניתנו למשה כו"כ חדשים קודם עשיית המשכן¹⁸, אלא שאח"כ נצטווה משה לעשות ארון אחר (ראה רש"י פרשתנו י, א. בהעלותך י, לג) ולהניחם בו וכ"ז במשכן.

ועפ"ז יש לומר, שיש נפקותא בין כל חלקי המשכן והלוחות בנוגע לדין בעלותם, דאף שכל חלקי המשכן צריכים להיות של ציבור (ומממון ציבור), שאני הלוחות (שקדמו להמשכן), שאין צ"ל ממון ציבור¹⁹.

ומצינו להדיא דיעה כזו בנוגע ללוחות שניות – בתנחומא פרשתנו (ט²⁰), וז"ל: פסל לך בזכותך והוא שלך, אמר (הקב"ה), משה נתתי לך²¹ ואתה מתנהג בהן בעין טובה נתת אותה

בנוגע לארון שבמשכן – דלא ה' עליו דין כלי שרת ממש, ולכן לא צריך "מסירה גמורה" לציבור. (20) וראה גם תנחומא תשא לה "לך אני נותנה . יהיו לך לבדך . . ומתוך עין טובה שהי' בו במשה נתנה לישראל".

(21) כן הגי' בעץ יוסף שם.

(17) כי מכיון דלא מטי ש"פ לכל אחד לא סמכו דעתם לקנותו כו' (משא"כ כשזיכה להם ע"י אחר). (18) ולדעת התנחומא (תרומה ח. וראה גם רש"י תשא לא, יח. לג, יא) גם הציווי על מלאכת המשכן ה' אחרי חטא העגל.

(19) ולהעיר מ"ש בצפע"נ עה"ת (ויקהל לו, א)

לקראת שבת

יט

להם (היינו שמעיקרא ניתנו למשה והוא נהג בעין טובה ונתנם לישראל²²).

ועכצ"ל, דאף שהלוחות הרי לאחרי שהוקם המשכן (ונבנה ביהמ"ק) – היו צ"ל מונחים בקדה"ק, מ"מ (לדיעה זו) הרי הם שלך, אלא שבעין טובה "נתת להם".

ועפ"ז יש לומר, שבנוגע ללוחות הראשונות לכו"ע היו רכושו של משה²³, וכמש"נ (תשא לא, יח) "ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו גו' שני לוחות העדת גו'", ופירשו חז"ל (גדרים לח, סע"א. תנחומא (טז), שמו"ר (פמ"א, 1) ורש"י עה"פ. ועוד) ש"ויתן" הוא ל' מתנה.

ואף שלכאורה הנתנה למשה במתנה הוא – בנוגע (לדברי) תורה (שהתורה ניתנה למשה במתנה) – מ"מ, הרי פשוטות ל' הכתוב קאי על נתינת הלוחות (ואינו סותר לזה שד"ת ניתנו במתנה), וא"כ להפירוש ש"ויתן" לשון מתנה, צ"ל שגם הלוחות עצמן ניתנו למשה במתנה²⁴.

ז.

ובזה נמצינו מיישבים קושיית גם בפשוטות הכתובים, דהנה, עה"פ (פרשתנו ט, יז²⁵) "ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם", הקשה באור החיים הק"ק²⁶ "למה הוצרך לתופסם והלא בידו היו".

במדרש (תנחומא פרשתנו יא²⁷) איתא ד"הי' משה מחזיק בשנים והקב"ה בשנים כו' וגברו ידיו של משה ואחז בלוחות ושברן", ובמק"א איתא (אבות דר"נ שם. שמו"ר פמ"ו, ג. ועוד) – שהזקנים אחזו בלוחות וחזקה ידו של משה ושברם. ולפ"ז מובן דיוק ל' הכתוב "ואתפוש בשני הלוחות",

למשה (לברו). ולהעיר ממושב זקנים (שצויין בהערה 4) "למה לא אמר לו הנח אותם בשמים . . לפי שכבר נתנו למשה שנאמר ויתן אל משה ואין לעכב מתנתו".

אלא שבמדרשים שצויינו בהערה הנ"ל מפורש שהלוחות היו רק פקדון בידי משה כדי למסרם לישראל.

(25) משא"כ בפ' תשא לב, יט: וישלך מידי — ותו לא.

(26) וכן הקשה באלשיך, ש"ך עה"ת ועוד. וראה אבות דר"נ פ"ב, ג בסופו.

(27) וכן בירושלמי תענית פ"ד ה"ה (ובקרבן העדה שם "ודריש מדכתיב ואתפוש . . ל"ל להתפיסן שהרי כבר היו בידו . . אלא שהי' תופסן בכח").

(22) שמזה מובן שמסרם לישראל לא מפני החיוב למסרם לציבור יפה יפה (ראה הערה 26) אלא מפני עין טובה שלו.

(23) דבנוגע ללוחות שניות מפורש ברוב מקומות (נסמן לעיל סוס"א) שרק פסולתן הם שלו (דלא כבתנחומא הנ"ל שגם הלוחות עצמן "שלך"); משא"כ בפסוק "ויתן גו' ככלותו גו'" (שבלוחות ראשונות) שבכו"כ מקומות בחז"ל (נסמן בסוס"ו) פירשו לשון מתנה. ולהעיר שבתורה מודגש בכ"מ שנתנת הלוחות היתה למשה (ראה משפטים כד, יב (ואתנה לך), ואתחנן ה, יט (ויתנם אלי), פרשתנו ט, טיא ("ויתן . . אלי", "נתן . . אלי")).

(24) וראה גם פנים יפות תשא שם (אלא שהוא כתב כן להדיעה (שמו"ר שם, ה) שנתנת הלוחות למשה היתה לאחרי חטא העגל, ושכונת הש"י היתה ליתן

לקראת שבת

המדגיש תפיסת הלוחות מיד הקב"ה או מיד הזקנים.

אבל עצ"ע לפי הבבלי ועוד שלא נזכר בהם שמשה תפס הלוחות מהקב"ה או מהזקנים, ואדרבא – א"ל הקב"ה למשה יישר כחך ששברת (שבת פז, א. וש"נ²⁸) – מהו פי' של "ואתפוש"?

ויתירה מזו: באבות דר"נ (שם (במצע"ג)²⁹) איתא "נסתכל (משה) בהן וראה שפרח כתב מעליהן, אמר האיך אני נותן להם לישראל את הלוחות שאין בהם ממש, אלא אאחוז ואשברם שנאמר ואתפוש גו'" – הרי שחז"ל מפרשים מה שאמר משה "ואתפוש", שיש כאן תפיסה ואחיזה מיוחדת – "אאחוז ואשברם".

וצריך להבין – מהו ענינה של תפישה זו?

אמנם, ע"פ כל הנ"ל דהלוחות לא היו ממון ציבור, יש לבאר דיוק ל' הכתוב – "ואתפוש בשני הלוחות גו' ואשברם גו'":

כשם שבלוחות שניות אמרו חז"ל (לדעת התנחומא כנ"ל) שמשה נהג בעין טובה ונתנם לישראל [וכן איתא בגמ' (נדרים שם (לח, א)) לענין פלפולה של תורה שניתן רק למשה ולזרעו "ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל"] – עד"ז י"ל גם בלוחות ראשונות, דאף שהקב"ה נתנם למשה במתנה, מ"מ להיותו "טוב עין" לא הי' בדעתו לקנותם לעצמו אלא ליתנם לישראל.

וזהו שמשמיענו הכתוב "ואתפוש בשני הלוחות גו' ואשברם גו'": כדי שיהי' מותר למשה לשבור הלוחות (בלי כל חשש איסור גזול וכו') הי' צ"ל שלו לגמרי, וכיון שבתחילה נתכוון משה ליתנם לישראל, הי' צורך בתפישה מיוחדת כדי להפקיע מחשבתו הקודמת³⁰ ולקנותם לעצמו שיהיו שלו לגמרי.

30) להעיר מב"ב (פח, א) "משום דגמר בלבו לקנות" (וברשב"ם שם ד"ה רב ספרא "דגמר בלבו להקנותו. כיון דירא שמים הוא . . זכה . . ונתחייב כו'").

28) הובא בפרש"י עה"ת (סוף ברכה) ונת' בלקו"ש חל"ד ע' 217 ואילך.
29) ושם בנוסחא ב "מה עשה תפס בשני הלוחות ושברן".

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
מלויבאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

להפוך האדמה ל"אדמה לעליון"

"ראשית עבודתו תהי' כבישת החומר והעיר קטנה שלו, להיות לבו דיבורו ומחשבתו ברשותו, מבלי לאמר איזה דיבור עד שידע כי אמת הוא. וכ"ש המעשה. וידקדק על עצמו בכל פרט ופרט והכל שלא בבליטה ח"ו"

"שנבראתי מן האדמה"

כתי' נעשה אדם בצלמינו כו' שהאדם בצלם ודמות שלמעלה, ובמד"ר אי' "בשעה שבא הקב"ה לברוא את האדם נמלך במלאכי השרת, א"ל נעשה אדם, אמר לו אדם זה מה טיבו, אמר להן חכמתו מרובה משלכם, והעביר לפניהם את הבהמה את החי' ואת העוף, וא"ל מה שמם ולא ידעו, העבירן לפני האדם קראם זה שור כו' א"ל אתה מה שמך א"ל לי נאה לקרוא אדם שנבראתי מן האדמה".

דלכאו' נפלא הדבר דחכמת האדם שהיא מרובה ממה"ש לפי שקרא שמות לכל הבהמה והחי'. ועוד זאת כי כולם קרא בשם מוחלט זה שור כו' ועל עצמו לא קרא בשם מוחלט לאמר, שמי אדם, כמו שאמר בשארי היצורי', ולמה על עצמו אמר לי נאה לקרוא אדם, והטעם לפי שנברא מן האדמה, והלא זה הוא חלק המגונה שבאדם, דהאדם בריאה כלולה מעליוני' ותחתוני' שעומד, מדבר, מבין, רואה, כמה"ש ודומה לבהמה שאוכל ושותה וכו' א"כ עניני הגוף הם החלק המגונה שבאדם, ולכן יתוש קדמך, שהם אינם משנים את תפקידם והאדם אם

אינו משנה טבעו ורגילותיו, ונשאר כפי שהוא בתולדתו, ד"עיר פרא אדם יולד", היינו עם דעת הנקנה ידיע שור קונהו וחמור אבוס בעליו הוי חכמה גדולה, ואצל האדם חכמות כאלו שחונף למי שעושה עמו קנין ומסחר, או מחפה על קרוביו, ומטהר כל דרכיו ועניניו בק"ן טעמי של אהבת עצמו וגדולה כבוד ויקר, ואין זה שחושב שהאמת הוא כן, אלא שבעצמו רואה כל המעלות ובזולתו רואה כל החסרונות, ולפעמים עוד מגדילים, ומתכעס ומתקצף ומכנה שם לחבירו מפני כעסו (הגם אם יהי' לו טעמי של קדושה והדומה) והדומה וועלט"יקע רוחניות'דיקע ענינים, שרוב אנשי' מבע"ב קוראי' זה לש"ש כו' (אבל באמת צריכי' לבקר א"ע הדק היטב לידע אמיתת כל דבר כו' ובכל אופן צריכי' בירור וזיכוכ' כו') נקרא זה דעת הנקנה וצריכי' עבודה גדולה, ובלא זה אינו בגדר אנושי. וא"כ מהו הנאה לפי שנברא מן האדמה.

להפוך האדמה ל"אדמה לעליון"

אלא דשניהם אמת אשר זאת הוא עבודת האדם, לעשות מאדמה "אֲדָמָה לעליון" להמשיל ההמשכות היותר גבוהות, והאדם הוא בכחו לפעול זאת ע"י גופו דוקא (ויעוין בד"ה להבין הטעם שנשתנה (בפ' בראשית) שבספר תו"א והוספות וימצא טעם ועונג אלקי בעבודה זו כו' הקרובה אל האדם, וסמוך לפלטיין שלו, מבלי ללכת בגדולות ונפלאות להשיג השגות שאינו לפי חושיו, ולעבוד בעבודה שאינו לפי ערכו, כ"א ראשית עבודתו תהי' כבישת החומר והעיר קטנה שלו, להיות לבו דיבורו ומחשבתו ברשותו, מבלי לאמר איזה דיבור עד שידע כי אמת הוא. וכ"ש המעשה. וידקדק על עצמו בכל פרט ופרט והכל שלא בבליטה ח"ו ואם יזכה לאיזה ביטול אז ידע כי בא בשער העבודה כו').

. . ולכן האדם הוא מאדמה, שהוא החומר היותר גס, בכדי שבעבודתו יעלה ויגביה כללות הציור קומה של היצורי' נבראי' ונאצלי', אשר כולם עלייתם תלוי בעבודת האדם, וכמבואר בד"ה להבין הטעם שנשתנה הנ"ל המשל מכלי ההגבהה (ליווער) שמגביהי' מהסוף דוקא, וע"י עבודתו עולה לבחינה ומדריגה היותר עליונה, והיינו שעושה מאדמה שהוא חומר היותר גס, "אדמה לעליון", למעלה מעלה הרבה יותר מהפרצופי' עליוני'. אשר לפי"ז מובן דהאדם בכחו לפעול מה שלא יוכל להמשיך פרצוף עליון היותר ראשון.

ולכן אמר הטעם בקריאת שם אדם לפי שנברא מן האדמה, דעיקר מעלתו וחיבתו הוא שנברא מן האדמה ומבררו מתקנו ומזככו להיות בכחי' "אדמה לעליון". פי' שאין המעלה של האדם מצד הנפש, שנפשו נעלה יותר מכל הבע"ח וגם מהאורות העליוני', כ"א מצד כשרון גופו דגופו מוכשר להיות כלי לזה. ועוד יותר דהכוונה האמיתית שיהי' זה בדרך עבודה מלמטלמ"ע, ולא מצד גילוי והארת הנפש בדרך מלמעלמ"ט. ובכללות הוא ההפרש בין יושב אהל לבעלי עסקי' (שהם בכללות שני ציורי קומה בדרכי העבודה) דעבודתם היא עבודה מעשיות להטריח בגופו ולהניח שכלו בעניני עולם, ושם שם באמצע רתיחת עסקו ידע את אשר לפניו ויעמוד על נפשו להאירה בכל עניניו (אשר מלבד זאת כי גוף ועצם העסק צ"ל עפ"י התו' ומצוה כנודע) ודרכיו.

לקראת שבת

כג

יעשו מגשמיזות רוחניות

ואשרי איש יעשה זאת ובן אדם יתחזק בזה להיות מעשיו רצויים אל הכוונה האמיתית לעשות מעניני העולם כלים לאלקות ובזה הוא משלים הכוונה העליונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתוני, ע"י מעשה התחתוני דוקא, בקיום מצות מעשיות בעוה"ז דהיום לעשותם.

ובכדי להביא בפועל ממש צריכי' מנוחת הלב והמוח ובריאות הגוף, וברכה בכל העסקי', וכמאמר רבינו הגדול, כן זכינו לשמוע בסעודת ש"ת בליובאוויטש מאת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקקל"ה נבג"מ זי"ע, וז"ל: הרבי אמר שגשמיזות של יהודים היא רוחניות (ומכאן והלאה הי' לשון עצמו בברכה כללית בעת אמרו לחיים) שהקב"ה ייתן ליהודים גשמיזות, יעשו הם מזה רוחניות ע"י עבודה בקיום התומ"צ.

